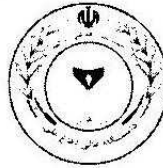

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه عالی دفاع ملی

جنگ نرم

(واکاوی مفهوم و راهبردهای راهبردی)

سیامک باقری چوکامی

۱۳۹۴

انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

سرشناسه: باقری چوکامی، سیامک،
عنوان و پدیدآورنده: جنگ نرم (واکاوی مفهومی و الگوهای راهبردی) / سیامک باقری چوکامی /
تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، انتشارات دانا ۱۳۹۴
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۵۶-۰۸-۰
مشخصات ظاهری: ۲۳۲ صفحه
فهرست نویسی: اساس، لغات، فیا

شناسنامه کتاب

اثر: جنگ نرم (واکاوی مفهومی و الگوهای راهبردی)
تألیف: سیامک باقری چوکامی
طراح جلد: مجید کاظمی
ویراستار و صفحه‌آرا: مجید کاظمی
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۵۶-۰۸-۴
بها: ۱۴۰۰۰ ریال
نوبت و سال چاپ: نوبت اول - تابستان ۱۳۹۴
شمارگان: ۵۰۰ جلد

انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی

نشانی: تهران، ضلع شمالی بزرگراه شهید بابایی، بعد از اتوبان هنگام، دانشگاه عالی دفاع ملی
تلفن: ۲۲۹۷۰۳۴۳ دورنگار: ۲۲۹۷۰۳۲۷ آدرس پست الکترونیکی: info@sndu.ac.ir
همه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای دانشگاه عالی دفاع ملی محفوظ است.

۱۳	 سخن ناشر
۱۵	 پیشگفتار
۱۷	 فصل اول - واکاوی مفهومی
۱۸	 بخش اول - پیشینه مفهومی
۱۸	 ۱- تبار مفهومی جنگ نرم از حیث کلی
۲۱	 ۲- تبار مفهومی ادبیات امنیتی ایران
۲۳	 بخش دوم - رمان معنایی جنگ نرم
۲۳	 ۱- تعریف لغوی جنگ نرم
۲۳	 - واژه جنگ
۲۵	 تعابیر مختلف جنگ
۲۷	 - واژه نرم
۲۸	 ۲- تعریف اصطلاحی جنگ نرم
۳۲	 ۳- ارکان اصلی جنگ نرم
۳۵	 ۴- ویژگی‌های جنگ نرم
۳۵	 الف- چندوجهی بودن و پیچیدگی
۳۷	 پیچیدگی جنگ نرم در مقایسه با جنگ سخت
۳۸	 ب- ذهنی و عینی بودن
۳۹	 پ- مرحله‌ای بودن و فرآیندمحوری
۳۹	 ت- نماد سازی
۴۰	 ث- مرکب و پر دامنه بودن
۴۰	 ج- شبیه نبودن اجزا با کل
۴۱	 ۵- مرزهای معناشناسانه جنگ نرم
۴۱	 الف- جنگ نرم و تهدیدات نرم
۴۲	 ب- جنگ نرم/ جنگ رسانه‌ای
۴۳	 پ- جنگ نرم/ جنگ روانی
۴۴	 ت- جنگ نرم/ عملیات روانی
۴۴	 ث- جنگ نرم/ جنگ سایبری

فهرست مطالب

صفحه	عناوین
۴۵	ث- جنگ نرم / جنگ اطلاعات
۴۶	ج- جنگ نرم / جنگ سیاسی
۴۶	چ- جنگ نرم / جنگ فرهنگی
۴۷	ح- جنگ نرم / جنگ سرد
۴۸	خ- جنگ نرم / انقلاب
۴۸	د- جنگ نرم / انقلاب رنگی
۴۹	ذ- جنگ نرم / کودتا
۴۹	ر- جنگ نرم / کودتای خزانده
۵۰	ز- جنگ نرم / شورش
۵۱	ژ- جنگ نرم / عملیات پنهان
۵۱	س- جنگ نرم / فتنه
۵۴	تعریف عملیاتی جنگ نرم
۵۷	فصل دوم- نظریه‌ها و رویکردهای جنگ نرم
۵۷	بخش اول- نظریه‌ها و رویکردهای جنگ نرم دشمن
۵۷	۱- نظریه‌های جنگ نرم
۵۷	- نظریه‌های لیبرالیستی و نئولیبرالیستی
۵۸	الف- نظریه‌های لیبرالی با تأکید بر قدرت نرم
۶۰	ب- نظریه‌های لیبرالی با تأکید بر شاخص‌های اقتصادی
۶۱	پ- نظریه‌های لیبرالی با تأکید بر ارتباطات
۶۱	ت- نظریه‌های لیبرالی با تأکید بر عنصر نهادی
۶۱	- نظریه‌های کنش جمعی
۶۲	الف- نظریه داشته-خواسته و محرومیت نسبی
۶۳	ب- نظریه مبارزه بی‌خشونت
۶۴	(۱) جین شاربی
۶۷	(۲) رابرت هیلوی
۶۹	(۳) برایان مارتین
۶۹	(۴) پیتر اکرمن

پ- نظریه گذار به دموکراسی	۷۱
۱) هانتینگتون	۷۱
۲) برژینسکی	۷۳
۲- رویکردهای جنگ نرم دشمن	۷۴
الف- رویکرد دیپلماسی سیاه	۷۵
ب- رویکرد فره پاشی از درون	۷۵
بخش دوم- پانای، نظری نیروهای جامعه هدف (جمهوری اسلامی ایران)	۷۷
۱- مبانی جنگ نرم در آموزه‌های دینی	۷۷
الف- شرایط و زمینه‌های بسترب جنگ نرم	۷۸
- تحول روحی و فکری	۷۸
- عوامل رفتاری	۸۰
ب- اقدامات و فعالیت‌های دشمن	۸۱
۲- مصادیق جنگ نرم در قرآن و احادیث	۸۳
۳- جنگ نرم از منظر امام خمینی علیه السلام	۸۵
۴- جنگ نرم از منظر مقام معظم رهبری مدظله العالی	۹۱
الف- جنگ نرم با رویکرد فرهنگی	۹۵
ب- جنگ نرم با رویکرد سیاسی	۹۷
پ- جنگ نرم با رویکرد امنیتی	۹۸

فصل سوم- ابعاد، اهداف و مخاطبین جنگ نرم..... ۱۰۱

بخش اول- ابعاد و اهداف جنگ نرم	۱۰۱
۱- فرهنگ و نقاط هدف جنگ نرم	۱۰۲
الف- تضعیف اسلام و استحاله باورها و ارزش‌های دینی (سرمایه مذهبی)	۱۰۳
ب- تضعیف ارزش‌های انقلابی	۱۰۵
پ- غربی‌سازی سبک زندگی و تغییر فرهنگ عمومی	۱۰۵
ت- تسخیر پایگاه‌ها و مراکز فرهنگی	۱۰۷
ث- سلطه بر الگوی مصرف رسانه‌ای	۱۰۸
۲- اجتماع و نقاط هدف جنگ نرم	۱۰۸

فهرست مطالب

عناوین	صفحه
الف- تضعیف سرمایه اجتماعی.....	۱۰۹
ب- ایجاد یا تعمیق گسل‌های اجتماعی.....	۱۱۰
پ- ایجاد و بهره‌گیری از سمن‌ها.....	۱۱۰
ت- مرجع‌سازی یا تغییر گروه‌های مرجع.....	۱۱۱
۳- اقتصاد و نقاط هدف جنگ‌نرم.....	۱۱۱
الف- تضعیف کارآمدی اقتصادی.....	۱۱۲
ب- تقویت بی‌ثباتی در حوزه اقتصادی.....	۱۱۳
۴- سیاست و نقاط هدف جنگ‌نرم.....	۱۱۳
الف- تضعیف مشروعیت.....	۱۱۴
ب- ایده حاکمیت.....	۱۱۴
پ- ایجاد یا توسعه بی‌ثباتی‌های سیاسی-امنیتی.....	۱۱۵
ت- تضعیف یکپارچگی سیاسی.....	۱۱۵
ث- تضعیف کارآمدی سیاسی.....	۱۱۶
ج- تخریب تصویر نهادهای اساسی کشور.....	۱۱۶
بخش دوم، نشان‌گاه‌ها و مخاطبان مورد هدف.....	۱۱۸
۱- نشانگاه‌های جنگ‌نرم.....	۱۱۸
۲- مخاطبان مورد هدف.....	۱۱۹
الف- مخالفان.....	۱۲۰
ب- ناراضیان.....	۱۲۱
پ- بی‌تفاوت‌ها.....	۱۲۱
ت- حامیان.....	۱۲۲
ث- افکار عمومی جهانی.....	۱۲۳
 فصل چهارم- ابزارها؛ مراحل و روش‌های جنگ‌نرم.....	 ۱۲۵
۱- ابزارهای جنگ‌نرم.....	۱۲۵
۲- مراحل جنگ‌نرم و فنون آن.....	۱۲۶
- مرحله راهبردی و دراز مدت.....	۱۲۶
الف- عملیات روانی.....	۱۲۸

فهرست مطالب

عناوین

صفحه

۱۲۹	۲- فنون نیمه سخت.....
۱۲۹	۳- فنون سخت.....
۱۲۹	ب- عملیات ادراکی.....
۱۳۰	پ- فریب راهبردی.....
۱۳۰	ت- دیپلماسی عمومی.....
۱۳۱	ث- دیپلماسی رسانه‌ای.....
۱۳۲	ج- دیپلماسی اینترنتی.....
۱۳۳	- مرحله شوک و کاتالیزور.....
۱۳۴	- مرحله رویارویی عملی.....
۱۳۵	الف- مانور جمعیتی.....
۱۳۶	ب- تضعیف یا حذف کنترل و لطمه بر کشور.....
۱۳۷	پ- خنثی‌سازی توان مقابله‌ای و قدرت قهر حکومت.....
۱۳۸	ث- تهاجم روانی، تبلیغاتی و دیپلماتیک.....
۱۴۱	فصل پنجم- الگوهای تجربی جنگ نرم
۱۴۱	بخش اول- انقلاب رنگی (گرجستان، اوکراین و قرقیزستان).....
۱۴۱	۱- شرایط داخلی و وضعیت حکومت.....
۱۴۱	الف- شرایط سیاسی.....
۱۴۲	ب- شرایط اقتصادی.....
۱۴۳	پ- شرایط اجتماعی.....
۱۴۳	ت- عملکرد مدیریتی حکومت.....
۱۴۶	۲- وضعیت مخالفان.....
۱۴۸	۳- بازیگران یا عوامل خارجی.....
۱۵۶	بخش دوم- فتنه سال ۱۳۸۸.....
۱۵۶	۱- اقدامات دشمن تا قبل از فتنه ۸۸.....
۱۵۷	الف- اجرای پروژه جامعه مدنی.....
۱۵۸	ب- ایجاد و راه‌اندازی تشکلهای حقوق بشری.....
۱۵۸	پ- اختصاص بودجه.....

فهرست مطالب

عناوین	صفحه
ت- راه اندازی رسانه ها.....	۱۶۰
ث- برقراری ارتباط میان سازمان های غیردولتی با داخل.....	۱۶۱
ج- جذب عناصر مستعد.....	۱۶۳
چ- آموزش برای براندازی نرم.....	۱۶۴
ح- فشار برای تضعیف و ناکارآمدسازی نظام.....	۱۶۵
۲- اقدامات دشمن پس از آغاز فتنه ۸۸.....	۱۷۰
الف- مدیریت رسانه ای اعتراضات.....	۱۷۰
ب- مدیریت میدانی اغتشاشات.....	۱۷۴
پ- عملیات پنهان و اطلاعاتی.....	۱۷۸
ت- حمایت رسمی از صحنه رجویی.....	۱۷۸
۳- شرایط و زمینه های دخیل.....	۱۸۱
۴- اقدامات عملی عوامل داخل.....	۱۸۶
الف- ابطال انتخابات و اغتشاش گری در تهران.....	۱۸۷
ب- شبکه سازی اجتماعی.....	۱۸۷
پ- برنامه هایی برای تداوم اغتشاشات خیابانی.....	۱۸۷
۵- مدیریت در مهار فتنه ۱۳۸۸.....	۱۸۹
الف- شفاف سازی و روشننگری.....	۱۹۰
ب- مدیریت ذی نفعان.....	۱۹۰
پ- حرکت در چارچوب قانون.....	۱۹۱
ت- قاطعیت.....	۱۹۲
ث- مردمی کردن برخورد با فتنه.....	۱۹۲
۶- تفاوت کشورهای دستخوش انقلاب های رنگی با شرایط نظام جمهوری اسلامی.....	۱۹۲
فصل ششم- سناریو و راهبردهای دشمن در دهه چهارم و الگوهای مقابله.....	
بخش اول- سناریو و راهبردهای کلان دشمن.....	۱۹۷
۱- سناریوهای جنگ نرم از منظر رهبر معظم انقلاب.....	۱۹۷
۲- راهبردهای دشمن.....	۱۹۸
الف- در عرصه مدیریتی.....	۱۹۸

فهرست مطالب

عناوین	صفحه
ب- در عرصه سیاسی	۱۹۹
پ- در عرصه رسانه‌ای و تبلیغاتی	۱۹۹
ت- در عرصه فرهنگی	۲۰۰
ث- در عرصه اجتماعی	۲۰۰
ج- در عرصه علمی و فناوری	۲۰۱
چ- در عرصه اقتصادی	۲۰۱
ح- در عرصه اجتماعی	۲۰۱
۳- روند اقدامات دشمن	۲۰۱
الف- تشدید فشارهای اقتصادی	۲۰۲
ب- تشدید فشارهای حقوق بشری	۲۰۳
پ- توسعه و افزایش حمایت‌های رسانه‌ای	۲۰۴
ت- تشدید حمایت از افراد، گروه‌ها و رییسات مخالف	۲۰۶
پ- تلاش برای اعتبارزدایی از رهبر معظّم اسلام	۲۰۹
بخش دوم- الگوهای مقابله با جنگ‌نرم	۲۰۹
۱- مدیریت سیکل حیات تهدید	۲۰۹
۲- مدیریت فرایندی	۲۱۰
الف- مرحله راهبردی مدیریت جنگ‌نرم	۲۱۰
مرحله عملیاتی مدیریت جنگ‌نرم	۲۱۳
۳- الگوی مدیریت بحران	۲۱۵
منابع و مآخذ	۲۲۰

«الان کارزاری فکری، فرهنگی و سیاسی در جریان است.» (امام خامنه‌ای مد ظله العالی، ۱۳۶۹/۲/۱۲)

در عصر جدید، جنگ چارچوب گفتمانی ویژه‌ای یافته به‌طوری که سلسله راهبردهای گذشته قدرت‌های بین‌المللی را برای تغییر سیاسی در محیط خارجی شامل جنگ، عملیات پنهان و براندازی و... دچار تحول کرده است. با توجه به چنین تغییر و تحولاتی، راهبردهای غرب خصوصاً آمریکا، جای رویکردهای سخت‌افزاری، از رویکرد نرم‌افزاری و هوشمند و در قالب جنگ‌نرم برای تغییر سیاسی در کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران، تبعیت می‌کند. این رویکرد همان‌طور که در بیانات رهبر معظم انقلاب مد ظله العالی مشهود است، از دهه دوم انقلاب شدت یافت و به یک کارزار فکری، فرهنگی و سیاسی بر ضد جمهوری اسلامی تبدیل شد این وضعیت در دهه‌های سوم و چهارم انقلاب به اوج خود رسید، به نحوی که جنگ‌نرم در دهه چهارم به لحاظ پیچیدگی ابعاد و شیوه‌های آن نسبت به گذشته تفاوت چشمگیری یافت.

با قرار گرفتن جنگ‌نرم در صدر راهبردهای نظام سلطه و اعلام رسمی رهبر معظم انقلاب امام خامنه‌ای مد ظله العالی برای مقابله با آن به‌عنوان اوبویت اصلی کشور، ماهیت این جنگ از حیث مفهومی و نظری واکاوی دقیقی نشده است گرچه این موضوع در ادبیات امنیتی و سیاسی کشور از جایگاه خوبی برخوردار شده اما هنوز جنگ‌نرم از لحاظ رهیافت مفهومی و نظری، به‌خوبی توسعه نیافته است. این نوشتار که بخشی از رساله دکتری نویسنده است به این منظور نگارش یافته که در توسعه مفهومی و نظری جنگ‌نرم گامی برداشته باشد.

یکی از مهمترین ابعاد مفهومی و نظری جنگ‌نرم سازمان‌معنایی آن است. اهمیت این بحث، حداقل از دو جهت قابل توجه است؛ اول این که جدید بودن این مفهوم باعث شده است از اجماع مفهومی و وضوح معنایی کمی برخوردار باشد، بنابر این لازم است با واکاوی معناسانانه این مفهوم، شناخت شفاف‌تری از آن ارائه شود. دوم این که شناخت مفهوم جنگ‌نرم، تمهیدی برای درک بهتر موضوع این کتاب خواهد بود. از دیگر مباحث این کتاب رویکردها و مبانی نظری جنگ‌نرم است. که مبانی و دیدگاه‌های نظری بازیگران مهاجم و دیدگاه‌های نظری و تبیین‌کننده بازیگر تحت هجوم مورد بررسی قرار خواهد گرفت. دیدگاه‌های نظری مهاجم به دو محور هنجارمحور و کنش‌محور تقسیم و در پایان چگونگی استفاده از این رویکردها و دیدگاه‌ها توضیح داده شده است. همچنین مبانی نظری جنگ‌نرم از نگاه آموزه‌های

دینی، امام خمینی رحمته الله علیه و مقام معظم رهبری مد ظله العالی جمع‌آوری و جمع‌بندی گردیده است. براساس دیدگاه‌ها و رویکردهای نظری، ابعاد، آماج و نشانگاه‌های جنگ نرم، ابزارها و ساز و کارهای اعمال جنگ نرم به تناسب نیاز تحقیق تشریح و توضیح داده شده است. پس از این بحث‌ها، دو مدل تجربه‌شده جنگ نرم عنوان شده؛ یکی از آن‌ها مربوط به تحولات مخملی و رنگی در کشورهای گرجستان، اوکراین و قرقیزستان و مورد دیگر، فتنه سال ۱۳۸۸ در ایران است.

در ادامه به الگوهای مقابله با جنگ نرم پرداخته شده که یکی از الگوها، الگوی مدیریت راهبردی جنگ نرم است. در این الگو، اقدامات پیشگیرانه و ایجابی صورت می‌گیرد. در اقدامات پیشگیرانه حد اکثر تلاش ممکن انجام می‌گیرد تا مردم نسبت به اوضاع و نظم سیاسی موجود مستقر معترض نشوند. رضای کاهشی یابد. در اقدامات ایجابی سعی می‌شود تا پیوند منفعتی و ارزشی جامعه با غلام مفسر حفظ و تقویت گردد. این الگوی مدیریت جنگ نرم به لحاظ زمانی دراز مدت است. بنابراین، مدیریت، بیشتر با عوامل زمینه‌ای امنیت نرم سر و کار پیدا می‌کند و هدف اصلی آن، نهادن زمینه‌های اثرپذیری جامعه از امواج تهدید نرم است. الگوی مهار یا مقابله با بحران دومین اسوی م‌انله، به شمار می‌آید. این مرحله از زمانی شروع می‌شود که شکاف‌ها و نارضایتی‌های حاصل از آنها، به تجمعات و ناآرامی‌های اجتماعی تبدیل می‌شود.

این نوشتار بدون راهنمایی‌ها و مشاوره‌های بی‌دریغ اساتید گرامی دکتر سید حسین حسینی، دکتر قدیر نظامی‌پور، دکتر حمیدرضا حاتمی و «جت» اسلام دکتر رضا حسینی میسر نبود. از این رو، از زحمات و مشورت‌های اساتید محترم ده رشام تدوین اثر حاضر بودند، تشکر می‌کنم. همچنین از ریاست محترم دانشگاه عالی دفاع ملی و رئیس محترم دانشکده امنیت ملی، و سایر مدیران و دست‌اندرکاران دانشگاه و دانشکده امنیت ملی که هر یک به سهم خود در تهیه این اثر مساعدت نمودند سپاسگزارم. در نهایت از همسر و فرزندان مسکرمی‌کنم که با تقبل زحمات و سهم بیشتری از اداره امور زندگی و دغای خیرشان، امکان انجام مطلوب و بدون دغدغه این اثر را برای من فراهم ساختند.

سیامک باقری چوکامی

دانش آموخته دکترای امنیت ملی